

Riksadvokat Jørn Sigurd Maurud
Politidirektør Benedicte Bjørnland

Navn på avdøde i ulykker og kriminalsaker – offentlighet

Norsk Redaktørforening (NR) organiserer rundt 760 norske redaktører fra alle typer medier. Ytringsfrihet, informasjonsfrihet, redaksjonell uavhengighet og gode rammevilkår for journalistikken er blant våre hovedoppgaver.

Vi henvender oss til dere fordi vi mottar stadig flere henvendelser fra våre medlemmer med uttrykt bekymring over hva som synes å være en ny praksis vedrørende informasjon om identiteten til personer som er ofre i ulykker eller kriminalsaker.

Det har historisk vært praksis for at navn på forulykkede eller personer som er døde som følge av kriminelle handlinger, ble frigitt av politiet så snart de pårørende var varslet, jfr Justisdepartementets rundskriv fra 1981, som delvis fortsatt er gjeldende (Rundskriv G 56/81 av 19.2.1981), hvor det blant annet heter:

«Når det ellers gjelder anvendelsen av offentlighetsloven i saker som behandles av politiet, vil man nevne at departementet har lagt til grunn at f.eks. navn på omkomne etter ulykker m.v. i alminnelighet ikke er unntatt fra offentlighet. Forutsetningen må imidlertid være at de pårørende først er underrettet.»

Dette systemet har fungert utmerket.

Nå opplever vi dessverre at navn på forulykkede eller drepte holdes tilbake fordi de pårørende ikke ønsker navnene offentliggjort. I mange tilfeller hvor offentliggjøring skjer, så er det «i samråd med de pårørende». Vi har stor respekt for at offentlig omtale kan være en belastning for nære pårørende. Opplysninger om hvem som dør er imidlertid i utgangspunktet ikke taushetsbelagt. Dette skal meldes inn og registreres i offentlige registre.

De hendelser vi her snakker om er dessuten av en slik karakter at de uansett vil bli omtalt. Spørsmålet er om allmennheten skal få vite hvem som er ofre. Vi mener det er en sterk allmenn interesse i å kunne bringe denne kunnskapen ut, også for å unngå rykter og spekulasjoner. Den praksis som stadig flere politiembeter nå synes å legge opp til, bidrar til en tilfeldig praksis, hvor det er uklart hvilke premisser som gjelder og på hvilket grunnlag beslutningen om frigivelse av navn skal skje. Det skaper usikkerhet i alle ledd.

Så er vi selvsagt oppmerksom på at det kan være en viss forskjell på ulykker og kriminalsaker. Blant annet derfor er dette brevet stilet til både Politidirektøren og Riksadvokaten.

Tilgang til opplysninger i straffesaker er regulert i ulike lover og forskrifter, men mest relevant for vår sak er politiregisterloven. Uten å gå dypt inn i det juridiske så mener vi det foreligger saklig grunn for nyhetsmediene til å be om opplysninger om identiteten til de som omkommer i ulykker og også til de som blir drept i forbindelse med kriminelle handlinger. Vi har forståelse for at det i visse (om enn sjeldne) tilfeller kan være grunnlag for å holde tilbake navn på avdøde av etterforskningsmessige hensyn. Det er imidlertid ikke det som gjennomgående begrunner tilbakeholdelse av navn.

Vi viser til vedlagte korrespondanse fra Oslo statsadvokatembeter, i forbindelse med en drapssak i Lisleby i Fredrikstad, hvor det blant annet heter at

«Jeg deler politiets vurdering av at allmenheten ikke har noen interesse/behov for å vite identiteten til avdøde, verken siktede eller avdøde er offentlige, kjente personer. Politiet har gått ut med annen informasjon rundt saken for å trygge allmenheten og har ellers gitt saklig og nøktern informasjon. Det er offentliggjort opplysninger i saken, som tilsier at hendelsen har skjedd i et belastet miljø. Jeg kan heller ikke se at pressen har behov for å vite identiteten til avdøde for å kunne ivareta sin rolle som kontrollfunksjon. Dersom kontrollfunksjonen er et reelt hensyn i denne konkrete saken, avhjelpes dette ved at det på anmodning gis innsyn i en eventuell tiltale hvis og når tiltale tas ut.»

Dette reagerer vi meget sterkt på. At politiet påtar seg jobben med å vurdere allmenhetens interesse av å få opplysninger i en sak med stor offentlig oppmerksomhet, har vi knapt sett før. Oslo statsadvokatembeter gjør seg i realiteten til sjefredaktør i Fredriksstad Blad og alle andre norske mediehus. Det er ikke statsadvokatens rolle.

Dette er som sagt en praksis som har utviklet seg over tid i enkelte politidistrikter. Vi har imidlertid ikke sett det prinsipielle feilsporet så tydelig trukket opp som i denne saken.

Vi ber på denne bakgrunn om et møte med direktoratet og riksadvokatembetet for å drøfte disse spørsmålene. Det dreier seg om vital samfunnsinformasjon og om mediernes muligheter for å utføre sin samfunnsoppgave.

Oslo, 2020-09-09

Med vennlig hilsen
for Norsk Redaktørforening

Arne Jensen
generalsekretær

OSLO STATSADVOKATEMBETER

Postboks 2100 Vika
0125 OSLO
Telefon 22 98 13 00
15075305 4311/20-115/ACS001

PÅTEGNINGSARK**KLAGE FRA NORSK REDAKTORFORENING OVER POLITIETS AVVISNING AV KLAGE OVER INNSYN I POLITIDOKUMENTER / MANGLENDE OFFENTLIGGJØRING AV AVDODES IDENTITET.**

Sendes Øst politidistrikt, Postboks 3390, 1402 SKI, under henvisning til politiets påtegning av 31.08.2020, jf. dok 01,17.

Statsadvokaten har vurdert saken og klagen, men finner ikke grunn til å omgjøre politiets vurdering og beslutning om ikke å gi innsyn.

Saken gjelder mistanke om drap 16. mars i år. En person er siktet og pt i varetekt. Politiet har opplyst at det går mot en snarlig påtaleavgjørelse og innstilling til høyere påtalemyndighet.

Norsk redaktorförening har 25. juni 2020 inngitt klage på vegne av Fredrikstad blad etter at Øst pd har avslått en innsynsbeğjering om offentliggjøring av avdodes identitet. Klagen er stilet til Politidirektoratet, men ble videresendt Øst politidistrikt 6. juli 2020 idet POD oppfattet påtalemyndigheten som rett mottaker av klagen.

Klagen reiser spørsmål om innsyn i straffesaksdokumenter, nærmere bestemt identifikasjon og personopplysninger av avdode. Dette er i realiteten et spørsmål om innsyn i et straffesaksdokument hvilket hører under politiet v/påtaleansvarlig i konkret straffesak å vurdere.

Det finnes ingen bestemmelser om klagerett til overordnet påtalemyndighet over avgjørelser som omhandler dokumentinnsyn etter påtaleinstruksen § 16-5, det er heller ikke klagerett etter straffeprosessloven § 59a første ledd. Det er likevel en viss praksis for at overordnet påtalemyndighet vurderer og behandler klager på innsynsrett.

De interne regler som gjelder innsyn for pressen i straffesaksdokumenter er påtaleinstruksen § 16-5 og politiregisterforskriften § 27-2. Bestemmelsene gir ikke rett til innsyn, det må foreligge hhv. "særlige grunner" og/eller "saklig grunn". Bestemmelsene innebærer unntak fra påtalemyndighetens taushetsplikt, men hensynene bak taushetsreglene må tillegges vekt. Hva som er "særlige grunner" må forstås relativt og være gjenstand for en konkret vurdering i hver enkelt sak. Hensynet til og ønsker fra de pårørende, er et moment som vil tillegges vekt i denne konkrete vurderingen.

Taushetsplikten følger av politiregisterloven § 23 som bla. sier at "noens personlige forhold" er omfattet av taushetsplikten. Fornærmedes identitet er "noens personlige forhold". Taushetsplikten bortfaller ikke ved at noen avgår ved døden.

Politiregisterloven § 34 regulerer taushetsplikt ved utlevering til allmennheten i straffesak. Det følger av bestemmelsen at taushetsplikten ikke til hinder for at allmennheten gis opplysninger fra straffesak på følgende vilkår...*Når dette er nødvendig for å ivareta straffefølgningens allmennpreventive virkning, for offentlig kontroll med myndighetsutøvelsen og for å gi saklig og nøktern informasjon om hendelser av allmenn interesse...*

Jeg deler politiets vurdering av at allmenheten ikke har noen interesse/behov for å vite identiteten til avdøde, verken siktede eller avdøde er offentlige, kjente personer. Politiet har gått ut med annen informasjon rundt saken for å trygge allmennheten og har ellers gitt saklig og nøktern informasjon. Det er offentliggjort opplysninger i saken, som tilsier at hendelsen har skjedd i et belastet miljø. Jeg kan heller ikke se at pressen har behov for å vite identiteten til avdøde for å kunne ivareta sin rolle som kontrollfunksjon. Dersom kontrollfunksjonen er et reelt hensyn i denne konkrete saken, avhjelpes dette ved at det på anmodning gis innsyn i en eventuell tiltale hvis og når tiltale tas ut.

Politiregisterforskriften § 9-8 sier at opplysninger som lett kan røpe identitet, herunder navn, ikke skal utleveres med mindre dette er påkrevd ut fra formålet med meddelelsen, eller navnet allerede må antas å være velkjent i forbindelse med saken, eller nærmere identifisering er nødvendig for å unngå at mistanke kan rettes mot uskyldige. Også dette taler mot innsyn.

Politiets håndtering er slik jeg vurderer det i overensstemmelse med Riksadvokatens veileder om innsyn i straffesaker, punkt 5. Media har fått saklig og nøktern informasjon.

Det vises for øvrig til politiet begrunnelse i påtegning 01,17.

Klagen avslås etter dette og politiets avslag opprettholdes.

Politiet bes underrette klager om avgjørelsen, som ikke kan påklages videre.

Oslo statsadvokatembeter, 3. september 2020
Trude Antonsen